

Det må ikke tas oss ille op at vi i første rekke inviterer våre forbundsfeller i Trondhjem. Veien, stien mellom Trondhjem og Bergstaden bør aldri få lov til å gro til — den, våre fedre i begge byer trådte med sin fot, i kummer som i glede.

Men selvsagt er også andre velkommen til Bergstaden og til «riket over riket». Vi vil hilse hver farende svenn, uansett stand, stilling, nasjonalitet og tungemål, med vår bergmannshilsen fra alders tid: «*Glück auf!*»

Bergstaden i desember 1929.

Johan Falkberget.

TO TURER TIL SNÅSA OG SØRLI

AV G. SCHULERUD

De som foretrekker et telt fremfor en komfortabel hytte, og en sovepose for en springfjærmadrass, søker helst bort fra de opvardede og sterkt trafikerte turiststrøk; og det er allerede mange som har oppdaget det tiltrekkende ved å gå sine turer om sommeren med «huset på ryggen».

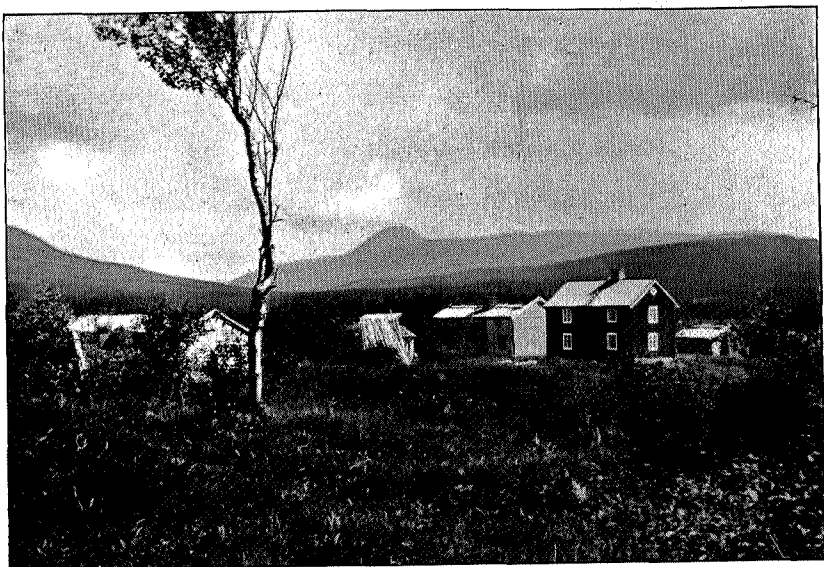
Den lille spennende uvisshet om hvor neste natt skal tilbringes, bevisstheten om å måtte stole på sin evne til å ta sig frem i terrenget etter kart og kompass, livet med fiskestangen langs elver og tjern og de uforglemmelige aftener ved «de frie menns frie bål» med pipe og kaffekjel, — alt dette gjør slike turer til minner for livet.

Efterat Nordlandsbanen nu er åpnet opover mot Grong er adkomsten betraktelig lettet til fjellstrøk som i utpreget grad egner sig for turer av denne art, — hvor man kan gå i dagevis uten å treffe en levende sjel, hverken folk eller fe, hvor alt ennu ligger i velgjørende uberørthet; her kan man slå op sitt paulun hvor man lyster, og la alle sine saker ligge fremme mens man reker rundt med fiskestangen for å skaffe det nødvendige til livets opphold; man risikerer ikke besøk av uvedkommende mens man er borte fra teltet.

Der er store vidder og god plass å røre sig på over Namsskogan, Lierne og Snåsa. Jeg har streifet inn på disse områder ved etpar anledninger, nærmere bestemt Snåsa—Sørli, og det kan kanskje være av noen interesse i årboken å få en liten beskrivelse av forholdene der, med anvisning på noen ruter.

Jeg skal først innledningsvis nevne det viktigste av utstyret.

Da der er langt mellom folk er et telt eller ialfall en god sovepose nokså nødvendig; man er da helt uavhengig og kan legge rutene etter eget forgodtbefinnende og avpasse dagsmarsjene etter kreftene. Nøies man med et tilfeldig natteleie i en seterstue eller en høibu kan nok teltet eller den tyngre soveposen undværes; en lett sovepose vil i alle tilfeller være god å ha. På mine senere turer, hvor vi delvis har vært bare to i følge, har vi brukt et to-

Jævsjø gård, i bakgrunnen Bjørkvasshatten.

duks firemannstelt av dunlerret og en lett sovepose av vindtøi forret med flonell, dertil en tykk, ullen sweater.

Skal en ikke få alt for tung bør å dra på, må provianteringen baseres på fisk; ørret finnes der i nærsagt alle bekker og tjern, så med en lett fiskestang greier man godt å skaffe den nødvendige stekefisk til alle mål. Litt reserveproviant må en naturligvis ha med (røket sideflesk er utmerket), likeså det nødvendige av kolonialvarer. Smør- og delvis brødbeholdningen vil i regelen kunne kompletteres ved bebodde steder. — Utstyret forøvrig skulde det vel være unødvendig å komme nærmere inn på; av hensyn til vek-

ten må man bare passe på å få med det som er akkurat nødvendig, og ikke noe mer. —

Jeg har som nevnt henlagt to av mine sommerturer innover på de kanter, første gang i 1919, selv tredje, annen gang i 1923, selv annen.

På de tider gikk jernbanen ennu ikke lenger enn til Sunnan, så Snåsavatnet måtte passeres pr. dampbåt, den gode gamle «Bonden», en gemyttlig liten damper, hvor passasjerene blev jaget under dekk når der skulde blåses i fløiten — ellers risikerte man en varm dusj. Jeg vil forresten si, at en tur opover Snåsavatnet en vakker sommerdag var en opplevelse som var vel verd den tid det tok; det er på sett og vis synd at «Bonden» har lagt op.

Utgangspunktet for begge mine turer var Seem i Snåsa, og det område som jeg har befaret ligger stort sett innenfor en trekant hvis hjørner markeres ved Seem, Bergli i Sørli og grensesjøen Holderen; avstanden er i luftlinje: Seem—Bergli ca. 60 km., Bergli—Holderen ca. 40 km., og Holderen—Seem ca. 35 km.

Man benytter i det vesentlige rektangelkartene Sanddøla, Sørli og Jævsjø; nærmest Sørli er man inne på Snåsa og Overhalla.

Landeveisforbindelsen mellom Snåsa og Sørli går om Formofoss og Nordli og er sikkert sine 130 km. lang; med hest og kjerre var det en hel reise på flere dager, men nu har jo automobilen gjort sitt inntog der som overalt, og de avsides fjellbygder er rykket civilisasjonen betydelig nærmere. Benest over fjellet fra Seem til Sørli er det en 70—80 km.; men det er for det meste skrøpelig med vei, — riktignok står det på rektangelkartene avsatt en vei markert ved en enkel strek, hvilket i tegnforklaringen er angitt som «ridevei, ikke rodelagt mindre god gårdvei». At det går an å ride der er vel utvilsomt; men å betegne veien selv som «mindre god gårdvei» er ikke så litet av en overdrivelse. Det var den rute vi valgte i 1919, og vi så ialfall svært lite til den.

Det er forresten en pen tur; man har først bygdeveien fra Seem om kirken og østover til Gravbrøt og Omli; derfra tydelig setervei op til Blomliseter, som ligger meget vakkert til i skoggrensen oppe i vestskråningen av Andorfjellet med fin utsikt nedover mot Snåsa. Fra Blomliseter bærer det videre opover, over Andorfjellet, som ligger temmelig fritt og gir god utsikt til alle kanter tiltross for

at høiden ikke er mere enn 852 m. Vi la spesielt merke til Lurusneisen, der som en spiss topp næsten rett i øst markerte vår videre rute. Over Andorfjellet var «veien» ikke merkbar; men der er snaufjell og lett å gå; er man heldig kommer man på østsiden etter å ha passert Smørbekken inn på enslags vei som fører frem til Græsåmoen, en enslig fjellgård ved elven Luru hvor Græsåen munner ut. Fra Blomliseter til Græsåmoen er det en passende

Elveparti ved Jævsjø; i bakgrunnen Jævsjøhatten.

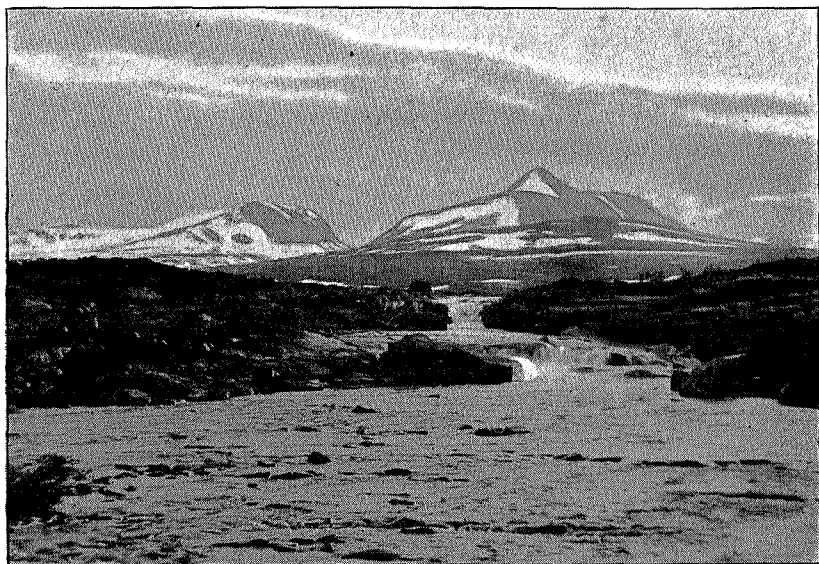
dagsmarsj på etpar mil; har man tid vil det lønne sig å gjøre et opphold ved Græsåmoen og prøve fisken; vi fisket ialfall med avgjort hell både i Luru og Græsåen, vesentlig småørret, men antallet blev imponerende. Ved avmarsjen forærte vi konen på gården en hel haug med fisk; den samme kone var forøvrig av den meget fåmelte rase, og vi kunde ikke på hennes ansiktstrekk lese noe som lignet en takk for fisken, derimot syntes trekkene å røbe lappeblod. Det var imidlertid ikke alle gårdens beboere som var så tause, vi fikk oss en meget gemyttlig prat med en særdeles velnærret kar som var synlig glad over å ha noen å snakke med. Dette

var i 1919, og de var innover der ennå ikke riktig kommet over virkningen av rasjoneringen, og mannen blev hensatt i den syvende himmel da han av oss fikk noe røketobakk.

Fra Græsåmoen følger man Luru opover; det lille spor av vei som er til å begynne med, forsvinner snart, og den første milen opover er seig, gjennom kronglete og myrlendt skog. Hvor skogen slutter blir det lettere, og det bærer opover mot Luruvann. Vi hadde gledet oss til denne del av turen, men fikk dessverre tåke og regn. Forbi Luruvann og gjennom det trange skar mot Lekavann var det rent trøstesløst; vi skulde ha Lurusneisen rett op tilhøre for oss, vi så bare de glinsende våte og svarte bergvegger forsvinne op i skodden, og hese og uhyggelige rovfuglskrik lød ned til oss, dertil strømmet regnet ned så vi blev gjennomvåte. Vi hadde oprinnelig tenkt å slå oss ned ved Lakavann for natten, men på grunn av været gikk vi frem til Bergliseter i Sørli; nedenfor Lakavann kom vi inn på en slags vei eller sti, og etpar kilometer ovenfor seteren traff vi på et hus av størrelse omtrent som en pianokasse, — det hadde bare ett rum, på den ene veggen var døren og ved siden av den et lite vindu, innenfor stod der en seng som optok hele den ene veggen vis-à-vis døren, forøvrig var der bare såvidt plass til et bitte lite klaffebord foran vinduet, en stol og en liten kokeovn. «Huset» beboddes av en eldre kar med treben; trebenet var hjemmegjort og endte nedentil i en ganske stor firkantet plate, en nødvendig foranstaltning, når eiermannen skulde ferdes i skog og myr. Mannen var meget pratsom, og vi fikk en lengere passiar med ham; han fortalte oss om sitt liv, om hvordan han hadde mistet benet sit: det hadde satt sig vondt i det efterat han som guttungen hadde vært utsatt for at en kattugle hadde slått ned på foten hans og klamret sig rundt ankelen; han kunde ennå kjenne uglens grep om ankelen i den fot som forlengst var borte. Mannen hadde vært i Amerika, men det var ikke gått videre rart med ham; nu aktet han å slå sig ned der oppe i utmarken, han hadde store planer om å bygge sig en plass der; «pianokassen» var bare et provisorium. En iherdig sjel som ikke gav sig om livet var gått ham imot.

Fra Græsåmoen til Bergliseter er det ca. 30 km., for det meste uten antydning til vei — delvis nokså tungt å gå. Bergliseter var

på denne tur rutens østligste punkt, vi kom ikke ned til selve bygden; vi satte kursen sydvestover, med Jævsjø som mål. Det er ikke lenger enn 25—30 km. hvis en går som benest, så man greier det godt på dagen. Men er det godvær lønner det sig å ta det mere med ro, her er et enestående koselig terreng med elver, bekker og tjern, med bjerkelier og snaue koller; her finnes hverken folk eller fe. Et paradisisk uberørt land. Vi for vår del tok turen over til

Ved Håtøla's utløp fra Blåfjellvann; tilv. Allegaisa, tilh. Goccemspjelt.

Jævsjø i 3 etapper: først til Ingultjern, hvor vi dessuten tok en hel hviledag, fisket i Ingeldøla, solet oss og nød livet i lange drag; videre drog vi over til Holmtjern, og derfra til Jævsjø. På turen over fra Bergliseter til Jævsjø ser en hele tiden i syd og øst for sig Blåfjell-komplekset, som jeg på min senere tur stiftet nærmere bekjentskap med.

Jævsjø gård har navn etter sjøen, som riksgrensen går tvers over i næsten øst—vestlig retning. Gården har ikke meget innmark, det vesentlige av foret henter de på utslåtene; høistakker

var et meget almindelig syn omkring på myrene både der og andre steder. Folkene på gården tok vel imot oss, de syntes nok det var morsomt å få besøk av fremmede; på den annen side merket vi godt at gården tross alt ikke hadde ligget så rent utenfor civilisasjonen, der var blandt annet grammofon; forklaringen fikk vi da vi hørte at der før krigens tid pleiet å ligge noen utlendinger der om høsten for å gå på elgjakt. Vi losjerte ikke på gården, men lå i telt nede ved Livsjøelven. I elven var det merkverdig dårlig fiske, men vi fikk låne båt og fisket bra i Jævsjøen, mest harr, men også ørret.

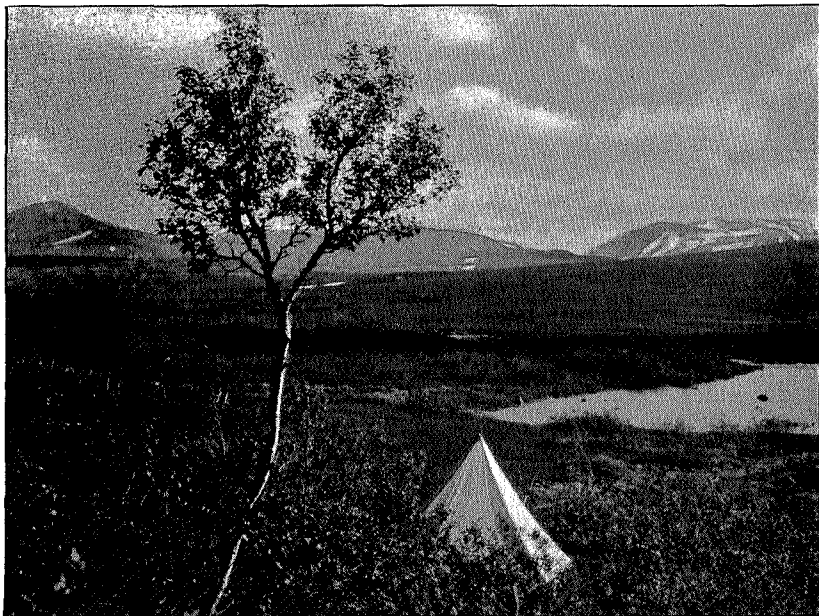
Fra Jævsjø drog vi via Flåtjern til gården Holden ved Holderen, også en grensesjø. Fra Jævsjø til Holden er det ca. 12 km., men der er nokså meget skog og litt kronglete terreng, og vei eller sti finnes ikke, så jeg tror ikke der er svært meget samkvem mellom «naboene». Av folkene på Holden hørte vi et forlydende om at der på Langvasseter, som vi vilde passere på hjemtur, skulde holde til noen svenske damer; dette syntes vi jo var interessant, og besluttet å gå i bivouak der neste dag. Fra Holden til Langvasseter er det ikke mer enn en mils vei, så vi kom dit nokså tidlig på dagen; vi var jo litt spente da vi nærmet oss seteren, men vi blev allikevel noe forbløffet da den første vi traff var en dame i lys blågrønn overall med tollekniv i beltet og med helt snauklippet hår. Dette var vel å merke for 11 år siden, så spesielt det med håret var nokså kuriøst. Vi gjorde imidlertid der et interessant bekjentskap; vedkommende dame innehadde en meget fremskutt stilling i Stockholm og har senere vært innvalgt i den svenske riksdag. Hennes venninner var ute på tur og kom først tilbake ut på eftermiddagen; seterjenten, en ualmindelig staut pike, kokte rømmegrøt til oss allesammen, og vi tilbragte en både interessant og hyggelig eftermiddag og aften i damenes selskap.

Det nærmet sig nu slutten på vår ferie, og vi måtte tenke på hjemturen. Fra Langvasseter er det sterk setervei ned til bygden; fra Presteseter en mils vei nordvest for Langvasseter kan man velge flere veier, alt efter den del av bygden man skal ned til. Vi valgte å gå over Vargtjernhaugen om Heimveg tilbake til Seem.

Vi brukte på denne tur 16 dager; da tok vi det riktignok nokså rolig, delvis med meget små dagsmarsjer og med enkelte liggeda-

ger. Det skulde ikke være noe iveien for å gjøre den her beskrevne rundtur på en ukes tid.

Kanhende det var fordi vi var tre ualmindelig godt samarbeidede venner, og fordi vi gjennomgående var begunstiget med strålende vær at denne turen står for oss alle tre som så sjelden vellykket, men sikkert er det at det er et avvekslende og interessant

Ved Klingervann, mot Blåfjell.

terreng, og likeså sikkert er det at turen gav mig mersmak. Jeg hadde særlig festet mig ved Blåfjell i Sørli, som vi så på avstand på overgangen mellom Bergliseter og Jævsjø. Også etter kartet å dømme så dette fjellkompleks meget interessant ut; og 4 år etter drog jeg på nytt innover, ifølge med min bror, med Blåfjell som mål. Vi la denne gangen veien fra Seem forbi Belbu og Presteseter til Jævsjø; her er det hele veien såpass bra vei at det ikke er vanskelig å følge den, bare man passer litt på over myrene. På Jævsjø blev jeg hilst med et gjenkjennende smil; vi losjerte denne

gang på gården, det var ingen vanskelighet med det, da vi bare var to.

Fra Jævsjø gikk vi tilfjells, riktig ut i ødemarken, og så da ikke folk på fire dager. Vi satte kursen innover mellom begge Jævsjøhattene til nordre ende av Bjørkvatnet, hvor vi slo leir; været var grått og surt med litt skodde nedover fjellene, så vi opgav å prøve fluen; derimot anglet vi på en line som vi slengte ut fra land, på den drog vi neste morgen 5 fine ørreter, så alle provianteringsbekymringer var slukket.

Vi var meget spent på været den dag, da vi anså den som den viktigste på hele turen, midt inne i det ukjente og høit tilfjells. Vi var heldige, solen strålte og fjellet viste sig fra sin mest fordelaktige side. Her er det virkelig høifjell, og et interessant landskap er det; toppene når op i en høide av over 1300 meter. med markerte, dype skar imellem. Her som mange steder ellers innover i Lierne bærer fjell og sjøer delvis lappiske navn; i Blåfjell har vi således av fjell: Allegaissa (1281 m.) og Goccmespjelt (1280 m.); vi gikk gjennom skaret nettop mellom disse to, en herlig fjellovergang, over til Blåfjellsvannene; disse er 3 i tallet: store Blåfjellsvann (også kalt Donere Javre), Midt vann og lille Blåfjellsvann (Krampa Javre). Vi slo leir mellom Midt vann og Lille vann, i de mest maleriske omgivelser man kan tenke sig. Om kvelden i mørkningen da vi slo et slag bort til oset ved Midt vann var det rent betagende vakkert; ikke et vindpust kruset vannet, en uendelig stillhet og fred hvilte over fjellet; Goccmespjelt tegnet sin profil mot en dyp grønnblå natthimmel og dens spisse topp speilet sig i vannets blanke flate; man blir taus og ærbødig høitidsstemt i en sådan stund. Bare denne ene aften var nok til å betegne hele turen som vellykket selv om den ikke også ellers hadde vært det; men nettop denne vidunderlige aften som fulgte efter en likeså strålende dag fremhevet sig som toppen, som turens clou.

Fra Blåfjellsvann fulgte vi elven Håløla nedover til en halv mils vei ovenfor Inderdalsgårdene, og stakk benest over til Bergligrenden. Gårdene virket forfalne og dårlig vedlikeholdt, og alt tydet på at folket levet under temmelig kummerlige kår; inntrykket herav bekreftet sig også da vi var inne på en av gårdene; men

det er vel igrunnen ikke så rart, — grenden ligger i en høide av 400—500 m., innmark er det smått bevendt med, bare de store utslåtter muliggjør et noenlunde kreaturhold, avstengt som bygden ligger må der være vanskeligheter med avsetningen både hvad meieriprodukter og skog angår. Hvordan disse mennesker idethele skaffer sig det nødvendige av kontanter er mig litt av en gåte; men de klaget ialfall ikke, og var hyggelige og gjestfrie; vi foretrakk

Døende furuskog i myrterreng, Snåsa.

forresten å ligge på låven. Flere av de mennesker vi traff her hadde et sprog som brøt adskillig på det svenske; jeg la særlig merke til det hos mannen på gården hvor vi var innom. Her hadde jeg forresten den fornøielse å hilse på min venn fra forrige gang, mannen med trebenet, han med pianokassen; han levet da ihvertfall ennå, men jeg glemte dessverre å spørre ham om han hadde fått bygget nye hus.

Fra Bergli er det bare en halv mils vei op til Bergliseter, hvor vi stakk innom og hilste på konen og sa takk for sist. Vi vilde

også denne gang besøke det innbydende terreng omkring Ingul-tjern; for å komme dit kunde vi fra Bergliseter enten følge Ingul-døla opover, eller gå benveien over en skogli på østsiden av Klumplifjellet; vi burde visst helst ha fulgt elven, for vi kom op i den rene urskog, tett og uryddig, med veldige bregner og fullt av vindfall; vi strevet så svetten silte med å arbeide oss igjennem. Vi slog denne gangen leir litt høiere oppe enn forrige gang, ved Klingervann, og lå over der en dag, begunstiget av det mest strålende vær; noen vesentlig varme var det forresten ikke i luften, men vi hadde da sol; om natten var det bitterlig kaldt.

Da vi hadde passert Jævsjø på fremtur hadde vi ikke interesse av å dra nedom der igjen, derfor fortsatte vi vest—nordvest-over forbi en rekke vann og over mellom nordre og søndre Gaupstjerna ned til Gaupstjern; der er det på kartet avsatt en seter, og vi gledet oss til å komme frem dit og få melk. Men akk, forgjengelig! Der fant vi bare såvidt en forhenværende setervoll som skogen holdt på å erobre tilbake, og av huset lå der bare igjen et par av de nederste halvt opråtnete omfar; om få år er antagelig ethvert spor av menneskers verk på dette sted forsvunnet. Vi inn-tok derfor bare i all hast et aftensmåltid bestående av stekt ørret og kaffe; det blev i all hast, fordi myggen var aldeles utålelig plagsom, vi kunde næsten ikke åpne munnen uten å ta inn noen av disse Fandens kreaturer. Vi skyndte oss derfor videre med kurs for Andortjernseter, hvor vi fant folk og et brukbart natte-losji i en høibu; en halv liter fløte på hver gjorde sig også godt, skjønt vi vilde ha foretrukket å drikke oss utørste på melk, men det var blitt sent på kveld, og nysiltmelk fantes ikke.

Fra Andortjernseter fulgte vi Storåselven inntil vi ved Omli kom inn på bygdeveien; dermed var mitt annet og siste besøk i de trakter tilende.

Det er allerede henholdsvis 11 og 7 år siden jeg gjorde de her beskrevne turer; men mangen liten opplevelse, og mangen pussig situasjon står ennå så tydelig for mig som det var igår; jeg har imidlertid ikke villet opholde mig med detaljerte beretninger om hvad vi sa og gjorde ved den og den anledning; jeg har forsøkt i store trekk å beskrive de ruter vi gikk, og hvordan forholdene ar-ter sig innover i de trakter som nu er blitt forholdsvis lett tilgjen-

gelige og som dog av de fleste trønderske forvandrere kjennes kun av navn.

Trollheimen og Sylene kan være bra nok; men forandring fryder, og jeg tror neppe noen vil angre på å anvende en sommerferie — eller flere — på å stifte nærmere bekjentskap med de østlige og nordlige deler av Trøndelag.

G. Schulerud.

TRØNDERNES MARSJ TIL ELVERUM MARS 1808

AV KAPTEIN JOHANNES SCHIØTZ

Blandt de marsjer norske avdelinger har utført under våre tidligere kriger er vel ingen blitt så omtalt som trøndernes marsj fra Trondhjem til Elverum i mars 1808. Og med rette. Det er dessverre ikke lyktes mig å finne en fullstendig «marsjrute» for denne marsjen, men så mange data er dog funnet at det forhåpentlig vil være tilstrekkelig når jeg nu efter opfordring av Årbokens redaktør skal forsøke å gi en kort fremstilling av den.

Den øverstkommanderende på Østlandet, prins *Kristian August*, skrev 2. mars 1808 til den øverstkommanderende i Trøndelag general *Georg Fredrik v. Krogh* om å få sendt tropper sydover, og alt 9. mars var det første kompaniet på marsj mot syd! Ordre om mobilisering var da kommet det 2. Trondhjemske regiment (generalløitnant, grev *Carl Jacob Waldemar Schmettow*) i hende 23. februar, det forklarer at avdelingene kunde komme avgårde så fort. Men oppbruddet skjedde dog så raskt at grenaderbataljonen Ræders 2 siste kompanier manglet ialt 3 underoffiserer og 20 soldater ved avmarsjen.

Det var 2. Trondhjemske regiments grenaderbataljon under major *Johan Georg Ræder* og Trondhjemske skarpskytterdivisjon under kaptein *Peter Lorentz Sidelmann Sigboldt* som straks marsjerte til Østlandet, mens 1. Trondhjemske regiments grenaderbataljon under major *Ivar Christian Lund Sommerschild* foreløbig blev stående ved Røros og først ut på sommeren kom til Østlandet.

Forrest gikk skarpskytterdivisjonen (fra Trondhjem 9. mars), så bataljonene med 2 og 2 divisjoner, først bataljonen Ræder (fra Trondhjem 11. mars og 13. mars), så Sommerschilds bataljon (fra